

TE MATE KOHI

Na Dr. Wi Repa

“E te iwi! he haukai tenei kei to aroaro, kainga!” Nga Etita

He whai atu i taku whai-korero mo te putake nei i te hui i Wai-o-Matatini, i panuitia ra ki te Toa o Mei.

I taku kitenga e mau ana te putake nei ki roto i te puka-puka whakaatu o nga take hei tirotirohanga ma te hui, ka tupato au kei tonoa mai maaku e wananga ki te hui. Kei te mohio hoki a Ta Apirana ko au te tangata poroarea atu ki a ia mo te take nei. Ka maha aku reta ki a ia: tohe kia timataria e tatou Maori ano tetahi ropu hei whakatete ki te mate nei. Kaati te tuku atu ma te Pakeha o tatau mate e tiaki.

Ko te take tenei i tuhia ai e au taku whai-korero : kia kao ai aku mahara i taua wa, i waenganui i te matotorutanga o te tangata. Me te titiro atu ano kei te hiakai te hinengaro o te iwi ki te kupu korero. Ko nga mea kaore i rongo i taku whai-korero i reira, kei te korero i tenei ra i roto i te Toa

Tera ano etahi tangata torutoru nei i tahuri ki te whaka-hoihoi. Tena ia ko te hunga whakaaro hohonu, ko nga mangai whiriwhiri o te iwi, i aata whakarongo.

No te po i muri mai ka kokiritia te motini nei: “Kia tonoa ki te Minita Maori kia whakaturia tetahi tangata hei toro i te mate nei i waenganui i te Iwi Maori, i roto hoki i tetahi rohe whaiti, ka ripoata mai ki te Minita i roto i te kotahi tau.” I paahitia tenei motini: kaore he kai-whakahe.

Naaku i tohutohu atu kia Taiporutu me pena te whakatakoto i te motini. Naana i motini, ka tautokoria e te katoa.

Ko te take i ki atu ai au me penei te motini anei:—

“Take Patu i te Kohi.”

Kua timata etahi ki te whiriwhiri me whakatu he Hohi-pera Kohi motuhake mo te Maori pera me o te Pakeha. E rua nga huihui a te Pakeha mo te kahi. He “Dispensary”; he “Sanatorium”. Na, ko enei taonga i puta mai i roto i nga uwiwunga roa mo te mate nei i waenganui o te Pakeha. Ka kitea ko ena nga rakau e tika ana ano mo ta ratau nei tu noho. He rereke ta ratau noho i ta tatau. Akuanei pea ia tera atu ano te whakahaere e hangai mo ta tatau nei tu noho. Me aata tirotiro ta tatau nei tu noho i te tuatahi, ka whiriwhiri ai i te patu e tika ana. Ara, me tiki me toro te hoa-riri: ka kitea tona kaha, ka hanga ai he tuwatawata.

Ina hoki ko te “Dispensary.” e tika ana mo nga taone anake. Kaore tatau nei e noho ana i ro taone. Ko te “Sanatorium,” he taonga utu nui tona hanganga, tona whakahaere, tona whangai, me ena mea katoa. Kei runga noaatu i to tatau nei kaha moni.